

Jana PLETNICKÁ¹, Barbara VOJVODÍKOVÁ²

PROJEKT CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI BROWNFIELDS

ÚVOD

Většina měst střední východní Evropy je díky svému průmyslovému vývoji a současnému přechodu na tržně zaměřenou ekonomiku zatížena velkým břemenem v podobě opuštěných a degradovaných pozemků. Nevyužívané plochy vytvářejí hluchá místa v urbanistické struktuře a tím dochází ke zjevným hospodářským ztrátám, narůstají problémy v oblasti sociální koheze, životního prostředí a je tak narušena celková kvalita života v městském prostředí. Nová výstavba se převážně realizuje na okrajích města, na zemědělské půdě (greenfields – zelené louky) i když by mohla být s výhodou umístěna na revitalizovaných pozemcích uvnitř městské struktury. V delším časovém horizontu pak hrozí pokles celkové hospodářské výkonnosti regionu, omezení jeho konkurenceschopnosti a postupný rozpad jeho základních funkcí.

Dotčené regiony střední a východní Evropy nejsou dosud koncepčně připraveny se tímto problémem vážně zabývat. Pro další vývoj těchto postindustriálních regionů a měst je nezbytné, aby se koncepce řešení regenerací nevyužívaných areálů a ploch (zvaných také brownfields) staly součástí politiky územního rozvoje a zároveň zásadní složkou strategie pro jejich udržitelný rozvoj.

Jednou z hlavních bariér regenerací degradovaných území měst a regionů východní a střední Evropy (jak bylo prokázáno mezinárodními projekty např. CABERNET, RESCUE, WELCOME a pod.) je zřejmý nedostatek zprostředkovaných informací a tím i potřebných znalostí u odborné veřejnosti činné v rozhodující sféře, ale také u developerů a investorů.

Zkušenosti s řešením problematiky brownfields pocházejí převážně z oblasti USA a západní Evropy. V těchto zemích, zejména v důsledku legislativy zaměřené v určitém období na aktuální stav životního prostředí, jsou otázky kvality městského prostředí silně preferovány a programy regenerací jsou významnou součástí veřejného zájmu. Cenné podněty a informace lze získat rozбором dosavadní praxe těchto zemí za posledních 10-15 let, na příkladech úspěšných i méně úspěšných projektů a realizací.

Z hlediska vlastní technické stránky regenerace brownfields se v současné době nedostává nejen veřejnému, ale i soukromému sektoru potřebných znalostí o problému a zároveň chybí jazykové dovednosti nutné pro přístup k aktuálním informacím.

DŮVODY PRO NÁVRH PROJEKTU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI BROWNFIELDS

Analýzy stavu problematiky brownfields provedené v posledních letech v zemích střední a východní Evropy výrazně prokázaly potřebu informovat a vzdělávat odbornou veřejnost na všech úrovních a to za předpokladu odstranění současných jazykových bariér.

VŠB-TU Ostrava, stavební fakulta, spolupracovala na výzkumu problematiky regenerací brownfields od roku 1998 s The Brownfields Center University Carnegie Mellon v Pittsburghu, PA, v USA. V rámci programu tohoto výzkumu byla vypracována „*Srovnávací studie 4 průmyslových*

---

¹ Ing. arch, PhD. katedra městského inženýrství, Fakulta stavební, VŠB- TU Ostrava, L. Podéště 1875, Ostrava – Poruba, 708 33, jana.pletnicka@vsb.cz

² Doc., Ing., PhD. katedra stavebních hmot a hornického stavitelství, Fakulta stavební, VŠB- TU Ostrava, L. Podéště 1875, Ostrava – Poruba, 708 33, barbara.vojvodikova@vsb.cz

měst zemí Visegradské čtyřky“ se zaměřením na ověřování současného stavu přístupů k regeneracím opuštěných průmyslových ploch. Výsledky této studie a závěry realizovaných workshopů a pracovních seminářů uspořádaných během výzkumného projektu prokázaly alarmující nedostatek informací a vědomostí v oblasti dané problematiky.

Z těchto důvodů byl ve spolupráci s universitami 4 měst zúčastněných na zmíněné srovnávací studii vypracován v roce 2003 materiál nazvaný „*Rámcem vzdělávací kampaně na podporu regenerací ploch brownfields*“. Byla to vůbec první studie vytvořená za účelem vytvoření systému pro šíření informací a specifických forem vzdělávání v podmínkách zemí V4.

Institut pro urbanistický rozvoj sídel (IURS) Praha uspořádal v rámci své činnosti v ČR (během posledních 3 let) řadu seminářů k problematice brownfields na lokální, regionální i národní úrovni. Jako zásadní bariéru vývoje v řešení problematiky regenerací označil naprostý nedostatek informovanosti a znalostí u zainteresovaných stran a ve své činnosti se zaměřuje na osvětovou činnost v této oblasti.

Situaci na poli vzdělávání komplikuje skutečnost, že problematika brownfields je multi-disciplinární a vyžaduje vstup mnoha profesí - jedná se o komplex počínající inventarizací a identifikací pozemků, dekontaminace území, otázky postupů regenerace, komplex sociální, právní, ekonomické a finanční problematiky a další.

Bylo ověřeno, že navzdory potřebě téměř neexistují kurzy, které by v současné době poskytovaly zmíněný typ vzdělávání a to nejen v prostředí středoevropského regionu, ale i v dalších částech EU. Zároveň také chybí soustředěné úsilí vytvořit pro nezbytný přenos informací podmínky. V současné době neexistuje odborný orgán nebo vyšší vzdělávací instituce připravená vyučovat na bázi integrovaných mezi-oblastních a mezi-oborových přístupů. Závažnost situace dokládá skutečnost, že mezioborové informace a vědomosti, které jsou zcela nedostatkové v kontextu střední Evropy, nejsou ani v tradičních zemích EU multi-disciplinárními učebními moduly souvisle pokryty.

PROJEKT CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, JEHO CÍLE A OBSAH

Z této situace vychází pilotní projekt vzdělávacího programu Leonardo da Vinci zaměřený na celoživotní vzdělávání v oblasti brownfields, který byl za podpory Evropské komise zahájen v říjnu 2004. Kontraktorem projektu „Lifelong Educational Project on Brownfields“, s pracovním názvem LEPOB, se stala stavební fakulta VŠB-TU Ostrava, koordinátorem projektu je IURS (Institut pro rozvoj sídel) Praha. Na projektu, který má být dopracován do konce září 2006, je zúčastněno 9 partnerů z pěti zemí.

9 partnerů projektu LEPOB je pracovně vázáno skladbou činností, které naplňují podporované záměry projektu. Dělbá práce vychází z erudice zúčastněných partnerů.

- ❑ 2 partneři, kteří mají zkušenosti v problematice řešení regenerací v zavedených zemích EU - Universita of Nottingham ve Velké Británii a firma Projektgruppe Stadt+Entwicklung v Lipsku, Německo. Tito partneři řídí organizaci a tvorbu výukových materiálů s využitím výsledků dosavadních evropských projektů (CABERNET, RESCUE, EURODEMO) s podobnou problematikou.
- ❑ 3 partneři, kteří zastupují vzdělávací instituce ze středoevropských zemí - Technická universita Bratislava, FA, Politechnika Slaska Gliwice a VŠB-TU Ostrava, FAST mají na starosti organizaci a demonstrace výukových kurzů včetně podílu na jejich odborném obsahu.
- ❑ 3 partneři zastupují profesní komory stavebních inženýrů - ČKAIT Praha, SKI -Slov. komora inženýrů Bratislava, Polská komora staveb. inženýrů Katowice. Profesní komory mají na starosti odborné překlady všech produktů projektu a zajištění jejich akreditace pro celoživotní vzdělávání.
- ❑ funkci koordinátora projektu zastává IURS Praha – má na starosti organizační záležitosti s podílem na odborné části produktů projektu.

Základní cíle projektu LEPOB (Lifelong Educational Project on Brownfields) formovaly náplň řešení do následujících pracovních fází:

1. Vytvoření podkladů pro regionální vzdělávání v oblasti problematiky brownfields včetně referenční internetové stránky. Formace národní jazykové verze internetových stránek, která bude provozována partnery projektu
2. Uspořádání národních seminářů k problematice brownfields na široké institucionální základně, za účelem ověření stavu a míry informovanosti odborné veřejnosti v dané zemi
3. Sestavení obecně využitelného výukového materiálu ve spolupráci s renomovanými odborníky ze zemí EU (nejprve v anglickém jazyce)
4. Ověřování progresivních výukových metod na předváděcích kurzech, organizovaných partnery projektu za účasti přizvané odborné veřejnosti (v anglickém jazyce)
5. Výběr vhodných lektorů z účastníků těchto demonstračních kurzů pro budoucí výuku a uspořádání samostatných kurzů pro lektory (v angličtině)
6. Přenos kurzů do národních podmínek - prostřednictvím lektorů, odborných asociací, kompetentních orgánů (na základě odborných překladů do mateřského jazyka)
7. Šíření výukových materiálů prostřednictvím místních orgánů s využitím programů zaměřených na vzdělávací priority ve strukturovaném financování a tím prodloužit trvání kurzů i po skončení projektu.
8. Výukové materiály umístěny na národních webových stránkách včetně referenční stránky učebních materiálů pro kurzy.
9. Partneři projektu zastupující odborné komory zajistí akreditace kurzů v národních jazykových verzích, aby se pak staly součástí celoživotního odborného vzdělávání.

Projekt je mezinárodní, proto jeho pracovní fáze probíhají v angličtině. Teprve výstupy projektu jsou překládány do mateřského jazyka partnerů.

Mezinárodní význam projektu. Mezinárodní spolupráci na tomto pilotním projektu se předpokládá dosažení několika výsledků:

- ☐ jednotliví partneři projektu získají komplexní podkladový materiál k řešení problematiky z oblasti regenerace ploch brownfields, který mohou dále šířit
- ☐ partneři z tradičních zemích EU získají produkty, které jsou:
  - vhodné pro jejich vlastní použití
  - vhodné k aplikaci pro jiné diseminační projekty
- ☐ obecně použitelné vzdělávací produkty budou přenosné i do dalších evropských zemí (Pobaltí, Balkán) za předpokladu, že budou vytvořeny předpoklady pro vyškolení dalších odborníků a pedagogů, kteří budou vědomosti a výukové materiály v těchto zemích prezentovat.

Produkty vytvářené tímto projektem celoživotního vzdělávání jsou zaměřeny mezioborově a jsou zpracovávány tak, aby vyhovovaly středoevropskému kontextu a místně realizovatelným formám školení. Materiály vytvořené za účelem vzdělávání mají za cíl v první řadě urychlit proces získávání informací u autorizovaných profesí činných na nejrůznějších postech – jako konzultanti, státní zaměstnanci na všech úrovních, zaměstnanci místních samospráv a příslušně kompetentních a politických orgánů atd. Tito odborníci pak budou schopni uplatňovat a využívat získané znalosti přímo ze svých pozic tím pak mohou příznivě ovlivnit a urychlit postupy procesu regenerací brownfields. Účelem projektu je tedy snaha dodat chybějící odbornost co nejrychleji, cíleně a efektivně, aby přenosem odborných znalostí a zkušeností bylo umožněno oboustranně prospěšné řešení problémů regenerací brownfields.

Produkty projektu. Projekt vytváří celkem osm výstupů (produktů) včetně nosných výukových programů. Každý z partnerů má stanoven rozsah prací, kterým se podle své erudice na tvorbě produktů aktivně podílí. V následujícím výčtu jsou jednotlivé produkty blíže popsány.

- ☐ závěrečné zprávy z národních **seminářů** k problematice brownfields konaných za účasti zástupců národních a regionálních orgánů a odborné veřejnosti
- ☐ **odborná příručka** k problematice brownfields (handbook cca 100 stran) jako základní výukový materiál v rozsahu šesti odborných sekcí (modulů):
  - **sekce 1** Úvodní a všeobecná sekce
  - **sekce 2** Plánování a rozvoj
  - **sekce 3** Technická sekce a životní prostředí
  - **sekce 4** Majetek a financování
  - **sekce 5** Právo a odpovědnost
  - **sekce 6** Sociální otázky a participace
- ☐ výukové materiály pro **kurzy** o 6 výukových modulech odpovídajících uspořádání sekcí odborné příručky
- ☐ organizace **školení lektorů** a vytvoření příručky pro lektory kurzů (30-40 str.)
- ☐ vytvoření **webových stránek** projektu
- ☐ propagační **publikace** k výukovým materiálům
- ☐ lokální jazykové verze materiálů kurzu brownfields
- ☐ lokální jazykové verze odborné příručky

Uspořádání **národních seminářů** má za cíl informovat zainteresovanou veřejnost a veřejnou správu o projektu LEPOB a zároveň získat pro projekt informace o současném stavu a současných přístupech k problematice regenerací v příslušných zemích. Závěrečná zpráva je zhodnocením programu, průběhu a odezvy pořádaného semináře (na základě dotazníku a diskuse)

Odborná příručka o brownfields představuje základní rozsah šesti odborných okruhů v problematice regenerací v kontextu využitelném pro samostudium, ale je využitelná také jako podklad pro výuku v kurzech brownfields. Text příručky bude zpřístupněn na webových stránkách.

Kurzy k problematice brownfields budou sloužit dvěma základním účelům:

- ☐ jako kurzy celoživotního vzdělávání v rámci odborných komor s využitím jednotlivých profesních modulů pro doplnění znalostí v dané problematice,
- ☐ jako výukové programy universit, kde mohou být jednotlivé moduly přímo využity v rámci příslušných předmětů korespondujících s danou problematikou.

Kurzy jsou sestaveny v rozsahu 6 výukových hodin pro každý ze šesti odborných modulů; zahrnují čtyři přednáškové hodiny, hodinu interaktivní výuky a hodinu pro specifické diskuse a otázky.

Účelem příručky pro **školení lektorů** je návod pro uspořádání a řízení kurzů. Školení zahrnuje 3denní kurz lektorů a následně 1-2denní soustředění lektorů za účelem předvádění výuky. Vyškolení lektorů v příslušných oborech je podstatnou součástí implementace projektu.

Webové stránky budou sloužit propagaci výukových programů projektu, účelům celoživotního vzdělávání a individuálního vzdělávání. Budou sloužit jako podpora distančního vzdělávání a jako zdroj informací v anglické, české, slovenské a polské verzi.

Obsahem **propagační publikace** je soubor informací o projektu, výukových materiálech, propagace výukových metod a produktů projektu. Účelem je také marketing směrem k odborníkům z praxe, univerzitám, státní správě a místní samosprávě.

Národní verze produktů projektu (odborná příručka, kurzy, publikace) pak slouží k vlastní diseminaci projektu, účelu široké distribuce výukových materiálů prostřednictvím bezplatných národních webových stránek a jako podklady pro kurzy celoživotního vzdělávání. Národní verze produktů odstraní současné jazykové bariery.

Potencionální uživatelé projektu a jeho výsledků:

- ☐ Odborníci, kteří mají jazykové znalosti a mohou se zúčastnit demonstračních kurzů (v angličtině) a získané znalosti tak přímo využít ke zvýšení svého uplatnění v praxi.
- ☐ Odborníci a lektori, kteří budou vyučovat na základě anglických kurzů nebo kurzů transformovaných do národních jazykových verzí. Pokud bude požádáno o financování nových lokálních projektů, mohou využívat výsledky projektu i pro následné kurzy.
- ☐ Odborníci, kteří nemají potřebné jazykové znalosti, ale mají znalosti v příslušném oboru, se mohou profesně podílet na úpravách národních verzí kurzů i příručky brownfields a to na základě zpracovaných překladů produktů projektu.
- ☐ Studenti, kteří se mohou zapsat na univerzitní kurz zaměřený na problematiku brownfields nebo na specializovaný obor.
- ☐ Profesní komory využijí národní verze produktů projektu za účelem zajištění celoživotního vzdělávání svých členů (akreditace kurzů).
- ☐ Odborná veřejnost a místní investoři s možností přímého využití informací z materiálů uveřejněných na webových stránkách projektu LEBOP.

ZÁVĚR

Projekt LEPOB ve svých výstupech předpokládá, že připravený postup šíření požadovaného kritického množství znalostí bude aktivně spolupůsobit v procesu urychlování způsobilosti zúčastněných zemí se s problémy regenerací brownfields koncepčně vypořádat.

Partneři projektu jsou přesvědčeni, že vytvořené všeobecné povědomí je předpokladem pro zahájení potřebných změn strategií, změn právního rámce a vytvoření nových nástrojů k podpoře řešení problematiky brownfields.

V současné době (březen 2006) je koncepčně zpracována odborná příručka o 6 sekcích, uskutečnily se demonstrační výukové kurzy, školení budoucích lektorů je plánováno na červen 2006. Účast na demonstračních kurzech není limitována partnerstvím na projektu, rovněž školení lektorů bude pořádáno i pro další informované zájemce o následnou lektorskou činnost v oblasti problematiky regenerací brownfields.

Tento projekt je zpracováván za podpory Evropské komise. Uvedený text reflektuje hlediska jeho autorů a komise nemůže nést odpovědnost za využívání zde uvedených informací.

LITERATURA

- [1] Webové stránky projektu LEPOB: www.fast.vsb.cz/lepob

Reviewer: Doc.Dagmar Petříková, PhD.

